

STEUNPUNT MONUMENTENZORG FRYSLÂN

Quickscan archeologie

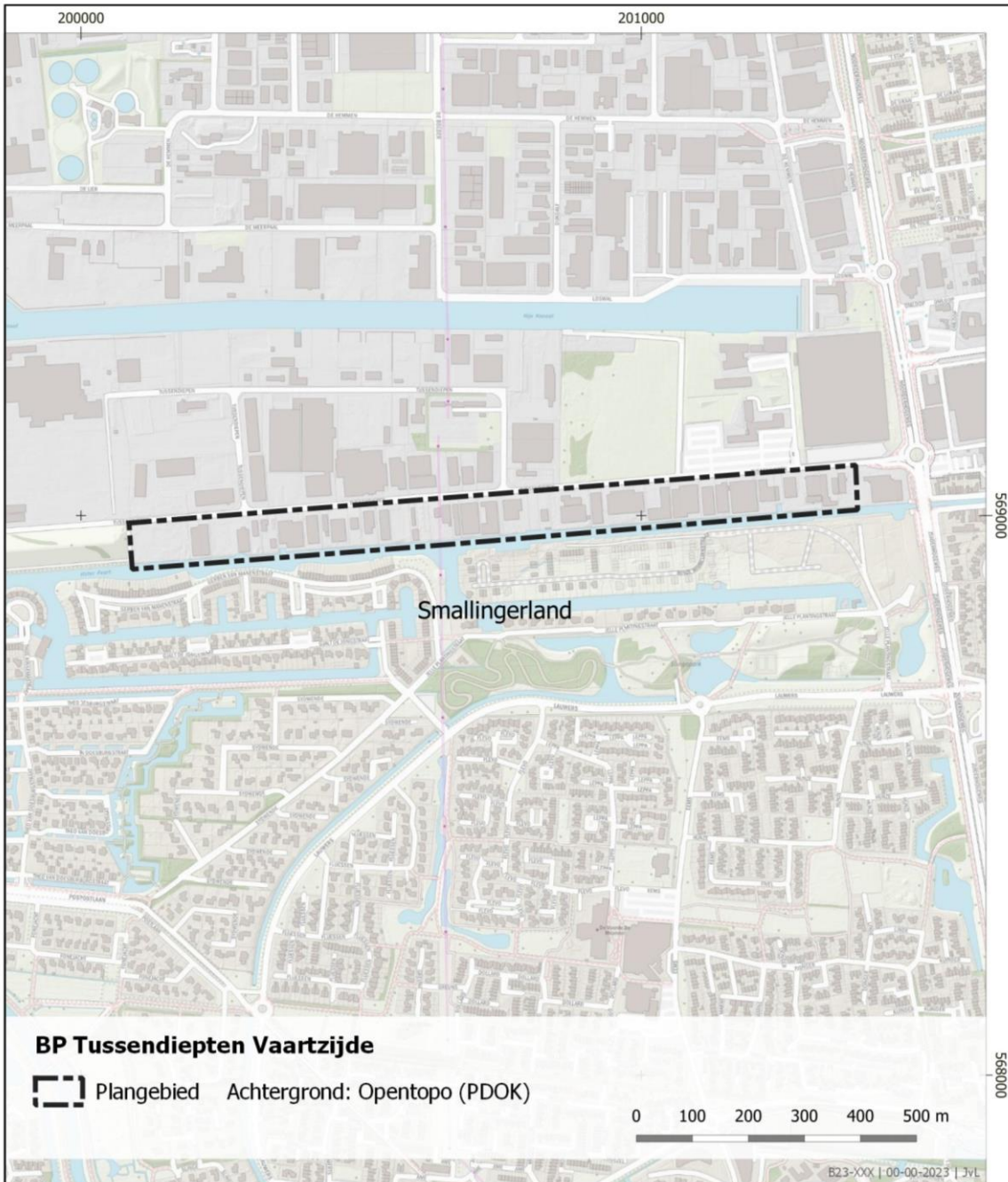
Gemeente	Smallingerland
Plaats	Drachten
Locatie	Tussendiepen Vaartzijde
Type document	Nieuw bestemmingsplan
Contactpersoon gemeente	██████████
Adviseur	██████████ en ██████████
Datum	8-8-2023

Aanleiding

De gemeente Smallingerland willen met een nieuw bestemmingsplan 'Tussendiepten Vaartzijde' naast bestaande bedrijven, ook bedrijfswoningen en insteekhavens met botenhuizen toestaan. Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 10,6 hectare (afb. 1).

De provincie stelt dat de toelichting op het plan ingaat op de archeologische waarden en dit relateert aan de FAMKE. De provincie heeft het volgende opgemerkt en voorgesteld; hoewel op zich terecht wordt opgemerkt dat de bedrijfswoningen zoveel mogelijk binnen de bestaande bouwvlakken kunnen worden gerealiseerd, er geen rekening is gehouden met het feit dat met dit plan per bouwperceel voor de helft van de oeverlengte ook insteekhavens van max. 30 x 50 m en sloopshellingen mogelijk worden gemaakt. Dit maakt dat er gecombineerd met de oeverlengte van ca 1 km sprake is van een planologische ingreep die een groter oppervlak betreft dan 5.000 m² en daarom is archeologisch onderzoek vereist. Zij verzoeken om een archeologisch onderzoek uit te voeren en de resultaten hiervan op te nemen bij het ontwerpbestemmingsplan.

Kortom, de provincie heeft voorgesteld om voor het gehele gebied onderzoek uit te laten voeren en waar nodig dubbelbestemmingen op te nemen. De provincie heeft aangegeven dat een onderzoeksverplichting voor archeologie bij de vergunning aanvraag voor elke initiatiefnemer duurder zal zijn dan alles aan de voorkant te onderzoeken. De gemeente weet echter nog niet welke bedrijven daadwerkelijke bedrijfswoningen en botenhuizen zullen gaan bouwen. Om deze reden is het verzoek gedaan bij het Steunpunt Monumentenzorg Fryslân een archeologisch advies op te stellen aangaande dit bestemmingsplan.

Afbeelding 1. De locatie van het nieuwe bestemmingsplan Tussendiepten Vaartzijde in Drachten.

Beleid

Het bestemmingsplan ‘Industrieterrein De Haven’ dat is vastgesteld op 03-08-2012 (waarbinnen het plangebied valt) kent geen archeologische dubbelbestemming.¹

Volgens de beleidskaart de FAMKE Steentijd-Bronstijd van de provincie Fryslân valt het westelijke deel van het plangebied binnen een groen terrein genaamd ‘onderzoek bij grote ingrepen’, waarbij archeologisch onderzoek verplicht is bij ingrepen met een oppervlakte groter dan 2,5 hectare (afb. 2). Van deze gebieden wordt vermoed, op basis van eerder onderzoek dat eventuele aanwezige archeologische resten uit de Steentijd al ernstig verstoord zijn. Voor de meeste kleine ingrepen is hier

¹ www.ruimtelijkeplannen.nl.

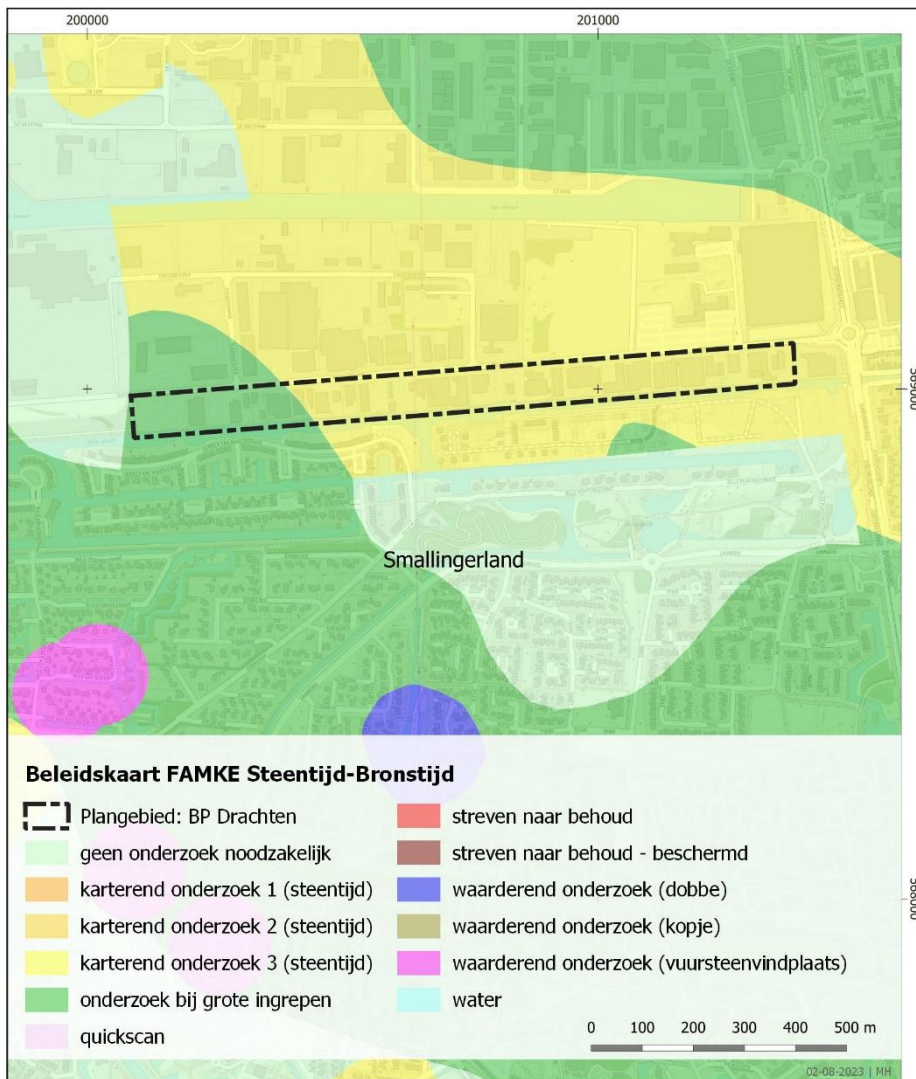
dan ook geen verder onderzoek noodzakelijk. Diepere sporen en vondsten kunnen evenwel nog intact zijn. De provincie maakt daarom een uitzondering voor zeer omvangrijke ingrepen van meer dan 2,5 hectare. Voor dergelijke grote ingrepen adviseren zij een karterend proefsleuvenonderzoek.²

Volgens de beleidskaart de FAMKE Steentijd-Bronstijd van de provincie Fryslân valt het oostelijke deel van het plangebied binnen een geel terrein (ca. 0,8 hectare) genaamd 'karterend onderzoek 3 (Steentijd)', waarbij archeologisch onderzoek verplicht is bij ingrepen met een oppervlakte groter dan 5.000 m² (afb. 2). In deze gebieden kunnen zich op enige diepte archeologische lagen bevinden uit de steentijd, die zijn afgedekt door een veen- of kleidek. Mochten zich hier archeologisch resten bevinden, dan zijn deze waarschijnlijk goed van kwaliteit. De provincie beveelt daarom aan om bij ingrepen van meer dan 5.000 m² een karterend (boor)onderzoek uit te laten voeren, waarbij minimaal drie boringen per hectare worden gezet, met een minimum van drie boringen voor gebieden kleiner dan een hectare. De resultaten van een dergelijk karterend booronderzoek kunnen inzicht geven aanwezigheid en diepte van een eventueel aanwezige podzolbodem, waarin zich archeologisch resten kunnen bevinden. Het booronderzoek dient zich vooral te richten op de aanwezigheid van podzol, de diepte en het reliëf van de zandlagen in de bodem. Bij aanwezigheid van een podzolbodem, beveelt de provincie aan het boorgrid te verdichten tot zes boringen per hectare (zie advies 'karterend onderzoek 2'). De resultaten kunnen ook uitwijzen dat de voorgenomen ingreep niet bezwaarlijk is, of met welke randvoorwaarden in het plan rekening dient te worden gehouden.³

Volgens de beleidskaart de FAMKE IJzertijd-Middeleeuwen van de provincie Fryslân valt het gehele plangebied binnen een gelig terrein genaamd 'karterend onderzoek 3 (Middeleeuwen)', waarbij archeologisch onderzoek verplicht is bij ingrepen met een oppervlakte groter dan 5.000 m². In deze gebieden kunnen zich archeologische resten bevinden die verband houden met de vroeg- en volmiddeleeuwse veenontginningen. Daarbij bestaat de kans dat er zich huisterpjes uit deze tijd in het plangebied bevinden. Ook de wat oudere boerderijen kunnen archeologische sporen of resten afdekken, hoewel de veengronden eromheen al afgegraven zijn. De provincie beveelt aan om bij ingrepen van meer dan 5.000 m² een historisch en karterend onderzoek te verrichten, waarbij speciale aandacht moet worden besteed aan eventuele Romeinse sporen en/of vroegmiddeleeuwse ontginningen. Mochten er, als gevolg van het karterend archeologisch onderzoek, een of meerdere vindplaatsen worden aangetroffen, dan zal uit nader (waarderend) onderzoek moeten blijken hoe waardevol deze vindplaatsen zijn. De aard van dit waarderend (vervolg)onderzoek hangt af van het type aangetroffen vindplaats.

² www.fryslan.maps.arcgis.com.

³ www.fryslan.maps.arcgis.com.

Afbeelding 2. Het plangebied geprojecteerd op de FAMKE (Steentijd-Bronstijd).

Historisch kaartmateriaal

Wanneer het plangebied (bij benadering) op de historische kaart van Schotanus uit 1718 wordt geprojecteerd is zichtbaar dat geen bebouwing zichtbaar is binnen de grenzen van het plangebied.⁴ Op de kadastrale minuutplan uit 1828 is tevens geen bebouwing zichtbaar binnen het plangebied.⁵ Ook op de kaart van Van Eekhoff uit 1848 is geen bebouwing binnen het plangebied zichtbaar.⁶

De eerste bebouwing binnen het plangebied is zichtbaar op een kaart uit 1928 van Topotijdreis. In dat jaar is één gebouw weergegeven in het midden van het plangebied (ter hoogte van Tussendiepen #29 en #31), wat vermoedelijk diende als elektriciteitsgemaal. Op de kaart uit 1970 van Topotijdreis is te zien dat de situatie binnen het plangebied veranderd, want dan wordt het plangebied volgebouwd en ingericht als bedrijventerrein. In 1981-1983 worden er nog meer panden bijgebouwd binnen het plangebied. Momenteel kent het plangebied vele grote bedrijfspanden.⁷ De panden die binnen het plangebied gebouwd zijn gedurende de 20^e en 21^e eeuw kunnen de ondergrond van de bodem hebben verstoord en hiermee ook de mogelijk aanwezige archeologische resten.

⁴ www.frieslandopdekaart.nl.

⁵ www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl.

⁶ www.frieslandopdekaart.nl.

⁷ www.topotijdreis.nl

Archeologische onderzoeken

Binnen het plangebied of een straal van 250 m rondom het plangebied bevinden zich geen archeologische rijksmonumenten, AMK-terreinen of vondstmeldingen. Daarnaast zijn geen archeologische onderzoeken uitgevoerd binnen het plangebied, maar wel aangrenzend aan het plangebied binnen het onderzoeksgebied, dus binnen een straal van 250 m (afb. 3) :

Zaakidentificatie Archis	2055986100
Toelichting	Dit onderzoek is ten behoeve van de FAMKE uitgevoerd door RAAP in 2001. Echter is geen archeologisch rapport geüpload in Archis.

Zaakidentificatie Archis	2113640100
Toelichting	In 2006 heeft RAAP een archeologisch bureau-/ booronderzoek uitgevoerd voor de locatie Slingepark. Uit dit onderzoek is gebleken dat de bodem in dit plangebied uit een bouwvoor/ verstoorde laag/ opgebrachte laag bestaat soms op dekzand en soms op keizand/ keileem. In het dekzand heeft geen bodemvorming plaatsgevonden. Archeologische indicatoren zijn niet aangetroffen. Advies: vrijgave.

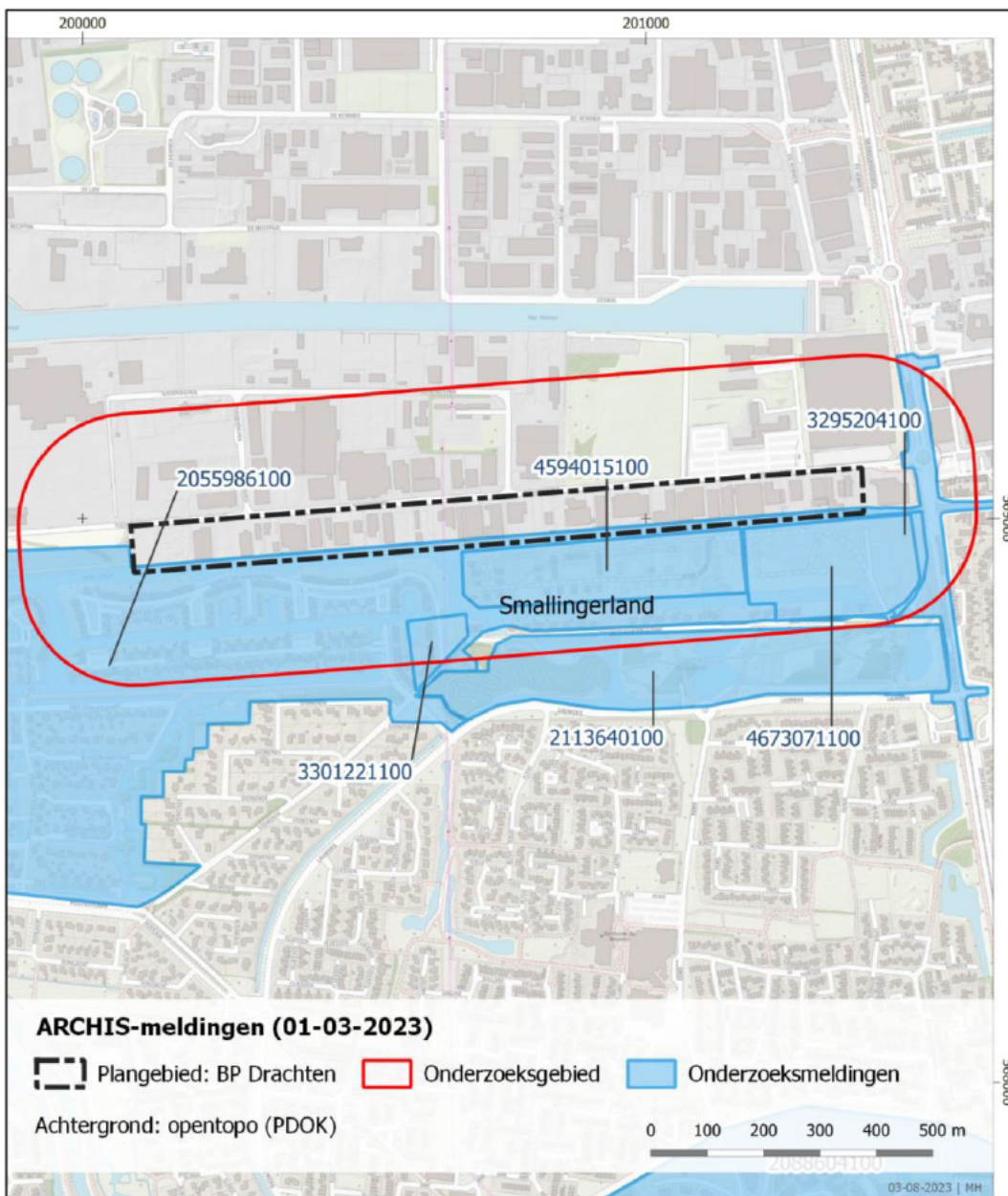
Zaakidentificatie Archis	3295204100
Toelichting	In 2015 heeft De Steekproef een bureau-/ booronderzoek uitgevoerd voor de locatie de Drachtstervaart. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat Drachten op de westelijke flank van het Drents-Friese keileemplateau ligt. Tijdens het Neolithicum waren er nog grote gebieden met een dekzandlandschap aanwezig. Tijdens de Bronstijd was dit bijna volledig verdrongen in een uitgestrekt veenmoeras. Uit het veldonderzoek is gebleken dat de bodem in het plangebied sterk verstoord is. Advies: vrijgave.

Zaakidentificatie Archis	3301221100
Toelichting	In 2015 heeft BAAC BV een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Waterlandhof. Op basis van dit bureauonderzoek blijft de lage archeologische verwachting voor de Steentijd bestaan. De middelhoge tot hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten voor de periode ijzertijd-middeleeuwen en de hoge kans op het aantreffen van resten uit de Nieuwe Tijd C kan omlaag worden bijgesteld naar een lage archeologische verwachting, gezien de verstoring in het plangebied. Advies: vrijgave.

Zaakidentificatie Archis	4594015100
Toelichting	In 2018 heeft De Steekproef een bureau-/ booronderzoek uitgevoerd voor de locatie Drachtservaart Eiland 1 en 2. Hieruit is gebleken dat in dit plangebied er een kans bestaat op archeologische resten uit de Steentijd en uit de IJzertijd-Middeleeuwen. In het plangebied kunnen zich op enige diepte archeologische lagen uit de Steentijd bevinden, die zijn afgedekt door een veen- of kleidek. Op basis van het booronderzoek is gebleken dat tijdens de Steentijd de bodem niet voldoende (lang) droog is geweest voor menselijke bewoning. Daarom is de kans op archeologische sporen uit de steentijd klein. Bovendien is de

	oorspronkelijke bodemopbouw grotendeels verstoord geraakt. Advies: vrijgave.
--	---

Zaakidentificatie Archis ⁸	4673071100
Toelichting	In 2019 heeft De Steekproef een archeologisch bureau-/booronderzoek uitgevoerd voor de locatie Haveneiland. Tijdens het onderzoek zijn voornamelijk beekdalafzettingen op keileem aangetroffen. Tijdens de steentijd lijkt de bodem ook niet voldoende (lang) droog te zijn geweest voor menselijke bewoning. Er zijn tijdens het veldwerk geen cultuurlagen of archeologische indicatoren waargenomen. Daarom is de kans op archeologische sporen uit de steentijd klein. Advies: Vrijgave.

Afbeelding 3. De archeologische onderzoeken binnen het onderzoeksgebied (bron: Archis3)

⁸ www.archis.cultureelerfgoed.nl.

Conclusie

Ondanks de grootte van de ingrepen en het gespecificeerd verwachting model gebaseerd op de twee beleidskaarten van de FAMKE is uit recente archeologische onderzoeken nabij het plangebied gebleken dat tijdens de Steentijd de bodem niet voldoende lang droog is geweest voor menselijke bewoning, aangezien er voornamelijk beekdalafzettingen op keileem zijn aangetroffen. Bovendien zijn geen cultuurlagen of archeologische indicatoren waargenomen in de omgeving van het plangebied. Daarom kan de kans op archeologische sporen uit de Steentijd als klein worden beschouwd. Ook zijn tijdens de veldonderzoeken in de nabijheid van het plangebied geen archeologische indicatoren uit latere periodes aangetroffen en zijn geen aanwijzingen gevonden voor zogenaamde wierdelagen en/of archeologisch relevante cultuurlagen uit de periode IJzertijd tot Middeleeuwen. Ook in de diepere ondergrond zijn verder geen afzettingen aangetroffen die in het (verre) verleden geschikt waren voor bewoning. Gezien de resultaten van de archeologische onderzoeken in het onderzoeksgebied is de kans op archeologische resten uit de Steentijd-Middeleeuwen binnen het plangebied laag.

Op historisch kaartmateriaal is gebleken dat het plangebied onbebouwd is tot 1927. Sinds de jaren '70 is het plangebied gebouwd geraakt en ontwikkelt tot bedrijventerrein. In de jaren '80 van de vorige eeuw zijn meer panden toegevoegd aan het bedrijventerrein. Gezien het ontbreken van bebouwing op de vroege historische kaarten is de kans op archeologische resten uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd laag. Bovendien hebben de recenter gebouwde bedrijfspanden de ondergrond van het plangebied vermoedelijk verstoord en daarmee ook de eventueel aanwezige archeologische waarden.

Advies

Op basis van de hierboven beschreven conclusies van deze quickscan wordt de gemeente Smallingerland geadviseerd het plangebied vrij te geven. De voorgenomen ingrepen kunnen worden vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Een archeologisch vooronderzoek voorafgaand aan de bouwwerkzaamheden is derhalve **niet** noodzakelijk.

Verzocht wordt om de volgende tekst in de vergunning op te nemen:

Melding toevalsvondst

Mochten tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet onmiddellijk te worden gemeld aan de Minister (in de praktijk de gemeente Smallingerland als Bevoegd Gezag). Eventuele vondsten dienen gedurende 6 maanden, te rekenen vanaf de datum van de melding, ter beschikking te worden gesteld voor wetenschappelijk onderzoek.

Bronnen

www.ruimtelijkeplannen.nl
www.fryslan.maps.arcgis.com
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
www.frieslandopdekaart.nl
www.topotijdreis.nl
www.archis.cultureelerfgoed.nl